

Крупка Андрій
кандидат економічних наук
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Andrii Krupka
Ph.D (Economics)
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

СВІТОВА ФІНАНСОВА КРИЗА: ПЕРЕДУМОВИ ТА НАСЛІДКИ **WORLD FINANCIAL CRISIS: BACKGROUND AND CONSEQUENCES**

Глобалізація економічних процесів досягла свого апогею в останні кілька років. Взаємодія національних економік дозволяє залучати додаткові фінансові ресурси та стимулює інвестиційні процеси. Водночас, підвищується вразливість економіки до зовнішніх негативних чинників та ускладнюється проведення незалежної монетарної політики державою.

Розвиток міжнародної біржової торгівлі найбільш яскраво ілюструє глобалізаційні процеси в фінансовій та інвестиційній сферах. На біржових площадках здійснюються мільярдні операції щодня, значна частина яких не має матеріального підкріплення. Спекулятивний капітал взаємодіючи з реальною економікою поглинає фінансові ринки та сприяє виникненню криз. В останні три десятиліття було кілька відчутних криз в фінансовому секторі, серед яких, звичайно, можна виділити фінансову кризу 2008 року, яка завдала відчутного впливу абсолютно усім національним економікам в світі.

Отже, біржовий ринок як ланка фінансової системи, з одного боку, відчуває на собі всі негативні явища в економіці, а з іншого - є найважливішим індикатором макроекономічних процесів.

Сьогодні світова економіка входить в нову глобальну фінансову кризу. Поки що зниження індексів на фондових ринках не набуло катастрофічного характеру, проте тенденції невтішні. Справжня фінансова криза спалахне тоді, коли корпорації та уряди почнуть масово оголошувати дефолти за виплатами, підприємства будуть закриватися, рівень безробіття зростатиме, а споживання знижуватиметься.

Економічна криза прогнозувалася аналітиками давно і передбачалося, що вона перевершить за масштабами попередню кризу 2008 року. Були передумови до виникнення кризи в 2014, 2016 та 2019 роках, однак ринок уникнув спаду і продовжував стрімкий розвиток. Проте більшість аналітиків, все ж наполягали на неминучості настання масштабної фінансової кризи, яка обвалить індекси до гранично низьких величин, знецінить нерухомість вдвічі, суттєво збільшить рівень безробіття тощо.

Головною причиною майбутнього обвалу аналітики називали штучне роздування ринку акцій, в який за останнє десятиліття було спрямовано спекулянтами більше ніж 5,1 трильйонів доларів. Для порівняння - ця сума втричі перевищує обсяг готівкових доларів, що знаходяться на даний час в обігу [1].

Застереження, з якими виступали аналітики, були засновані на науково-обґрунтованих підставах. Одним з найбільш відомих в середовищі фінансових інвесторів індикаторів ринкової привабливості акцій як об'єкта інвестицій служить «Показник Шиллера». Це величина відношення ціни акції до доходу, який вона забезпечує. Вважається, що нормальна величина цього відношення становить приблизно 16 пунктів. Це означає, що за рахунок отриманих дивідендів інвестор окупить вкладення в акцію за 16 років. Якщо індикатор становить меншу величину, то з позицій довготермінового володіння акції інвестування вважається ще більш привабливим. Але у спекулянтів інші критерії і чим вищий «Показник Шиллера», тим більша можливість виграшу від спекулятивних операцій. Тенденція до зростання зазначеного показника спостерігається в останні роки на ринку акцій США, де індикатор в 2018 році становив 31 пункт [1].

Пояснюючи причини своєї тривоги, аналітики вказують, що «Показник Шиллера» тільки три рази перевищував величину 25 пунктів, і це було 1929, 1999 і 2007 року, тобто в часи початку біржових криз.

Інший показник, який наводять аналітики, це «Показник Баффета», який використовує відомий мільярдер Уорен Баффет для прийняття своїх інвестиційних рішень. «Показник Баффета» розраховується як відношення величини капіталізації, тобто поточної вартості ринку акцій до величини валового внутрішнього продукту на даний момент. Вважається, що якщо цей індикатор перевищує рівень 100%, це вказує на перегрів ринку акцій і має призвести до неминучого його «падіння» в найближчий час.

Проведені розрахунки показали, що з величини приблизно у 30-32% ВВП, на початку 1980-х років, індикатор Баффета ріс майже безперервно і досяг 151,3% на початку 2000 р., після чого пішла смуга волатильності, коли падіння змінювалося зростанням і новим падінням до рівня близько 60% в 2010 р, з відновленням росту в 2018 р до величини 140% ВВП. Виходить, що з урахуванням минулого досвіду, слід очікувати зниження вартості акцій і відповідного «падіння» ринку [2].

Окрім суто економічних передумов до появи кризи пов'язаних з «перегрівом економіки», є низка інших чинників суспільно-політичного характеру. Військові конфлікти, політична напруженість у відносинах передових держав світу також сприяла нагнітання ситуації. Найпотужнішим сигналом для економіки стали обвали індексів на Нью-Йоркській фондовій біржі 9 березня 2020 року. Таким чином ринок відреагував на значне падіння цін на нафту викликане відмовою Росії підписувати угоду з ОПЕК про зниження обсягів видобування.

Проте, найважливішим чинником, який провокує фінансову кризу на сьогоднішньому етапі стала пандемія викликана вірусною інфекцією COVID-19. Карантинні заходи, які впроваджуються в багатьох країнах світу знижують ділову активність і підсилюють паніку на світових ринках. Ускладнюється ситуація неможливістю прогнозування розвитку подій із поширенням пандемії.

Один із провідних світових постачальників фінансової інформації для професійних учасників фінансових ринків компанія «Bloomberg» спрогнозувала можливі наслідки для світової економіки. На думку аналітиків, можливі кілька варіантів розвитку подій, згідно з якими світова економіка у 2020 році може втратити близько 3 % ВВП або 2,7 трлн дол. [3].

В цьому аспекті важливим чинником буде впровадження антикризових заходів урядами країн. Найімовірніше буде впроваджуватися політика «дешевих грошей» шляхом зниження облікових ставок та норм резервування центральними банками. Для підтримання рівноваги в економічній сфері будуть здійснюватися прямі вливання з боку держави в банківський сектор, а вимушена лібералізація податкового законодавства призведе до зниження податкового навантаження на період кризи у всіх секторах економіки. В свою чергу, такі дії призведуть до секвестрування бюджетних видатків на всіх рівнях.

Найвідчутнішими наслідками фінансової кризи завжди стає зростання інфляції та рівня безробіття. В умовах, які склалися передбачити наслідки надзвичайно складно, що актуалізує подальші дослідження сутності фінансових криз та шляхів виходу із рецесії.

Перелік використаних джерел:

1. Белоусов О. О. В США сильны ожидания финансового кризиса / О. О. Белоусов. // Школа науки. – 2018. – №7. – С. 3–7.
2. Как инвестировать в стиле Уоррена Баффета: секретная «формула» мастера [Електронний ресурс] // Invest. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://365-invest.com/kak-investirovat-v-stile-uorrena-baffeta/>.
3. Coronavirus Could Cost the Global Economy \$2.7 Trillion. Here's How [Електронний ресурс] // Bloomberg. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bloomberg.com/graphics/2020-coronavirus-pandemic-global-economic-risk/>.